

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Лихвена статистика

Статистиката на прилаганите от банките лихвени проценти, изготвяна от БНБ, се базира на хармонизирана методология за държавите-членки от еврозоната, установена в Регламент (ЕО) № 63/2002 на Европейската централна банка от 20 декември 2001 година (ЕЦБ/2001/18)¹. Тя представя информация за лихвените проценти и за обемите по нов бизнес и по салда по депозити и кредити на сектори *Нефинансови предприятия* и *Домакинства и НТООД*². Класификацията на институционалните сектори е в съответствие с изискванията на *Европейската система от сметки 1995* (ЕСС'95)³.

Публикуват се и данни за индекси и лихвени проценти по депозити на междубанковия пазар и доходност до падеж на държавните ценни книжа.

Кредити и депозити на сектори *Нефинансови предприятия* и *Домакинства и НТООД*

I. Видове лихвени проценти и начини на изчисляването им

Лихвените проценти са ефективни годишни проценти. Те са среднопретеглени съответно с обемите по нов бизнес през отчетния период или със салдата към края на отчетния период. Обхващат всички лихвени плащания по депозитите и кредитите, без да включват другите разходи, свързани с тях. В лихвената статистика се представя и *годишен процент на разходите*, който представлява общата стойност на кредита за кредитополучателя, изразена като годишен процент от сумата на предоставения кредит.

Годишният процент на разходите включва всички лихвени плащания по кредита, както и всички такси, комисиони и други разходи за сметка на клиента, извършването на които е условие за отпускането на кредита. Изчислява се само за *кредити за потребление* и за *жилищни кредити*.

II. Лихвената статистика представя информация за лихвени проценти и обеми по нов бизнес и по салда

1. *Нов бизнес* – всяко ново споразумение между клиента и отчетната единица. Нови споразумения са договори, които за първи път определят лихвения процент, сроковете и условията по депозита, репосделката или кредита. Ново споразумение е и всяко предоговаряне на лихвения процент, сроковете

¹ Регламент (ЕО) № 63/2002 на Европейската централна банка от 20 декември 2001 година относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции по депозити и кредити на домакинства и нефинансови предприятия (ЕЦБ/2001/18).

² Нетърговски организации, обслужващи домакинствата.

³ Детайлна секторна класификация е достъпна на страницата на БНБ в рубрика *Статистика/ Методологически бележки/ Институционални сектори*.

и/или други условия по вече съществуващ договор, когато възможността за такова предоговаряне не е заложена в него, както и предоговаряне на срок с активното участие на клиента.

2. *Салда* – в съответствие с изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ⁴ се включват всички задължения на отчетните единици към техните клиенти по депозити и репо-сделки, както и всички вземания на отчетните единици по кредити, с изключение на кредитите, които са необслужвани или реструктурирани. Необслужвани⁵ са кредитите, които отговарят на поне едно от условията по член 178 от *Регламент (ЕС) № 575/2013*⁶, а реструктурирани⁵ кредити са тези, които са определени като реструктурирани експозиции съгласно *Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014*⁷.

III. Разбивка по сектори

Лихвената статистика обхваща депозитите и кредитите на нефинансовите предприятия, домакинствата и НТООД, резиденти на територията на Република България.

1. Сектор *Нефинансови предприятия* (сектор S.11 съгласно *ЕСС'95*) – обхваща институционални единици, които са пазарни производители и чиято основна дейност е производството на стоки и/или оказване на нефинансови услуги.

2. Сектор *Домакинства и НТООД* (сектори S.14 и S.15 съгласно *ЕСС'95*) – включва следните подсектори:

– *Домакинства* (сектор S.14) – лица или групи от лица като потребители и като предприемачи, произвеждащи пазарни стоки и услуги (пазарни производители), както и като производители на стоки и нефинансови услуги, предназначени предимно за собствена крайна употреба. Тук се включват и едноличните търговци и пазарните производители без независим юридически статус.

– *Нетърговски организации, обслужващи домакинствата* (сектор S.15) – това са юридически лица, чиято основна дейност е свързана с обслужване, подпомагане и съдействие на домакинствата. Техните основни ресурси освен тези, получени от случайни продажби, се получават от доброволни парични вноски или вноски в натура от домакинствата в качеството им на потребители, от плащания, извършени от сектор *Държавно управление*, и от доходи от собственост. Тук се включват синдикати,

---

⁴ Регламент (ЕО) №1071/2013 на Европейската централна банка от 24 септември 2013 г. относно консолидирания баланс на сектор "Парично-финансови институции" (ЕЦБ/2013/33) и Регламент (ЕО) №1072/2013 на Европейската централна банка от 24 септември 2013 г. относно статистика за лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции (ЕЦБ/2013/34).

⁵ Настоящите дефиниции на необслужвани и реструктурирани кредити се прилагат считано от данните за февруари 2018 г. Преди това необслужваните кредити и реструктурираните кредити са дефинирани съответно като кредити с просрочие над 90 дни и всички реструктурирани кредити, които отговарят на категориите *необслужвани експозиции, загуба* и всички *реструктурирани експозиции* по смисъла на отменената *Наредба № 9 на БНБ от 3 април 2008 г. за оценка и класификация*.

⁶ Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

⁷ Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 на Комисията от 16 април 2014 година за определяне, в съответствие с Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, на техническите стандарти за изпълнение по отношение на предоставянето на информация от институциите на надзорните органи.

политически партии, фондации, сдружения, църкви и религиозни общества, читалища, културни и спортни клубове и други.

IV. Разбивка по инструменти

1. *Овърнайт депозити* – депозити, които нямат определен срок и могат незабавно да бъдат изплатени в наличност или суми по тях да бъдат преведени въз основа на банково нареждане или чек без ограничения или санкции. Тук се включват и депозитите до един ден. За този инструмент лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат.

2. *Депозити, договорени за ползване след предизвестие* – непрехвърляеми депозити без договорен матуритет, които не могат да бъдат изплащани в пари в наличност без период на предизвестие. В тази група се включват спестовните депозити (непрехвърляеми депозити без определен матуритет, които служат за съхранение на пари на домакинства срещу издаване на лична спестовна книжка или аналогичен документ) и други депозити с посочените характеристики. За този инструмент лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат.

3. *Депозити с договорен матуритет* – депозити, които не са незабавно на разположение, тъй като имат договорен срок или други ограничения при ползването им. Тези депозити не могат да се използват за извършване на плащания и не са конвертируеми в пари в брой без ограничение или санкция. Включват се *срочните депозити* и други депозити, които имат посочените характеристики (гаранционни депозити, обезпечения, набирателни, ликвидационни сметки и др.), както и задълженията по кредити.

4. *Репо-сделки* – сделки, при които има покупка на ценни книжа при твърд ангажимент купувачът да продаде ценните книжа на първоначалния продавач на бъдеща дата по определена цена. В самостоятелен показател се представят задълженията на отчетните единици по репо-сделки, докато вземанията им се включват в показател *кредити, различни от овърдрафт*.

5. *Кредити* – вземания на отчетните единици от кредитополучателите по главници при дадени назаем средства, включително такива вземания, прехвърлени им от трети лица. Условието по кредитите обикновено се оформят с непрехвърляем документ (договор) и носят доход под формата на лихва. В обхвата на лихвената статистика не попадат кредитите, които са необслужвани или реструктурирани. Кредитите са разделени на две подкатегории: *овърдрафт* и *кредити, различни от овърдрафт*⁸.

– *Овърдрафт* – представлява дебитно салдо по разплащателна сметка. В показателя се включват и револвиращи кредити, усвоени суми по кредитни линии и *кредити по кредитни карти*. За този инструмент лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат.

Кредитите по кредитни карти включват задълженията по карти с отложена дебитна, както и карти с кредитна функция. Функцията отложен дебит позволява на картодържателя да ползва средства до предварително определен лимит, като натрупаното задължение се урежда изцяло до края на

---

⁸ Вземанията на отчетните единици по репо-сделки се включват в показател *кредити, различни от овърдрафт*.

предварително определен период. Кредитната функция позволява на картодържателя да извършва покупки, а в някои случаи също така и да тегли пари в брой до предварително договорен лимит. Погасяването на отпуснатия кредит може да се извърши изцяло до края на определен период или на части.

Кредитите по карти в безлихвен gratuitен период включват салдата по карти с функция отложен дебит, както и салда по карти с кредитна функция, по които не се начисляват лихви.

Кредитите по карти извън безлихвен gratuitен период представляват салда по карти с кредитна функция, по които се начисляват лихви.

– *Кредити, различни от овърдрафт* – включва всички кредити, които не се класифицират като овърдрафт.

V. Разбивка по валута

Български левове, евро и щатски долари, представени с тяхната левова равностойност.

VI. Разбивка по цел на използване (само за сектор *Домакинства и НТООД*)

1. *Кредити за потребление* – кредити, предоставени за покупка на стоки и услуги, употребявани лично от домакинствата.

2. *Жилищни кредити* – кредити, предоставени на домакинствата с цел инвестиране в жилища за собствено ползване или наем, включително за строителство и за подобрения на жилища.

3. *Други кредити* – всички останали видове кредити, предоставени на домакинствата, включително кредити за обучение и лечение. В показателя се включват и всички кредити с търговска или производствена цел, както и кредитите за *НТООД*.

VII. Разбивка по договорен размер на кредита (само за сектор *Нефинансови предприятия*)

1. *Кредити с размер до левовата равностойност на 1 млн. евро* (границата от 1 млн. евро се отнася за всеки отделен кредит).

2. *Кредити с размер над левовата равностойност на 1 млн. евро* (границата от 1 млн. евро се отнася за всеки отделен кредит).

VIII. Разбивка по договорен срок

1. *Оригинален матуритет* – първоначално определен срок, преди изтичането на който кредитът не може да бъде погасен, а депозитът изплатен, без да бъде наложена санкция.

2. *Период на първоначално фиксиране на лихвения процент* – периодът от време, през който лихвеният процент, определен в договора за кредит, не може да се променя. Всички кредити, по които лихвеният процент е променлив се отчитат в разбивката с най-кратък срок на фиксиране.

3. *Период на предизвестие* – периодът от момента, в който клиентът извести отчетната единица за намерението си да изтегли средства, до датата, на която може да ги получи, без да му бъде наложена санкция.

IX. Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец. За целите на лихвената статистика по *салда* се предоставя информация към последния календарен ден на отчетния месец. Лихвената статистика по *нов бизнес* обхваща всички нови споразумения, договорени през отчетния месец.

X. Политика на ревизии

В съответствие с изискванията, заложиени в документа на Европейската централна банка *Насоки ЕЦБ/2014/15*⁹, ревизиите на данни могат да бъдат:

- Месечни – ревизии, които се отнасят само до данните за периода, предхождащ последния отчетен период;
- Тримесечни – ревизии, които засягат информацията за периоди, преди последния отчетен период. Тримесечните ревизии се извършват с публикуването на данните за месеците март, юни, септември и декември. По този начин се осигурява съответствие между паричната и лихвената статистика.

Ревизии на публикувани данни се извършват в следните случаи:

- Получаване на допълнителна информация, неправилна класификация, усъвършенстване на отчетните процедури и отстраняване на допуснати грешки в предоставените данни от страна на отчетните единици;
- Промяна в методологическите стандарти за паричната и за лихвената статистика.

Извършените ревизии и периодите, за които се отнасят, се оповестяват в прессъобщението и съответните таблици с данни.

XI. Източници на данни

Отчетни единици са всички банки в Република България, в т.ч. клоновете на чуждестранни банки.

---

⁹ Насоки на Европейската централна банка от 4 април 2014 г. относно паричната и финансовата статистика (ЕЦБ/2014/15) и съответните изменения.

Междубанков пазар

I. Обхват

1. *Основен лихвен процент*¹⁰ (*ОЛП*) – *ОЛП* за текущия месец е равен на средната аритметична величина от стойностите на индекса *ЛЕОНИЯ Плюс* за работните дни на предходния календарен месец, а когато тази средна аритметична величина възлиза на стойност по-малка от нула, *ОЛП* се определя в размер, равен на нула.

2. Индекси на междубанковия пазар:

– *ЛЕОНИЯ Плюс (LEONIA Plus: LEv OverNight Interest Average Plus)* – справочен индекс на сключените и изпълнените сделки за предоставяне на необезпечени овърнайт депозити в левове на междубанковия пазар в България.

– *СОФИБОР (SOFIBOR: Sofia Interbank Offered Rate)* и *СОФИБИД (SOFIBID: Sofia Interbank Bid Rate)* – фиксинг на котировките на необезпечени депозити в левове, предлагани на българския междубанков пазар. Те се изготвят за набор от срочности всеки работен ден като средна величина от котировките „продава“, съответно котировките „купува“, подадени от представителна група банки.

3. *Депозити* на междубанковия пазар – лихвени проценти и обеми по реално сключените през отчетния период сделки между банките.

II. Обработка на данните

– Месечните стойности на индексите са изчислени като средноаритметични от дневните им стойности.

– Лихвените проценти по депозити на междубанковия пазар се изчисляват чрез претегляне на лихвените проценти с обемите на сключените през отчетния период сделки. Те са представени като ефективни годишни проценти.

III. Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец.

IV. Източник на данни

Дирекция „Методология и финансови пазари“ на БНБ.

---

¹⁰ До 31 януари 2005 г. *ОЛП* се определя от постигнатата на първичния пазар средна годишна доходност по тримесечни ДЦК, при конвенция „брой дни от емисия до падеж/360“. Съгласно Решение № 149/16.12.2004 г., изменено с Решения № 118/26.11.2015 г. и № 37/16.03.2017 г. на Управителния съвет на БНБ, от 1 февруари 2005 г. размерът на *ОЛП* е равен на средната аритметична величина от стойностите на индекса *ЛЕОНИЯ* за работните дни на предходния календарен месец (базисен период), а от 1 юли 2017 г., индексът *ЛЕОНИЯ Плюс* заменя индекса *ЛЕОНИЯ* като база за изчисляване на *основния лихвен процент*.

Доходност до падеж на държавни ценни книжа. Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция

I. Обхват

1. *Доходност до падеж, постигната на първичния и вторичния пазар при сделки с лихвоносни държавни ценни книжа (ДЦК).*

2. *Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция (ДЛП) – определя се на база доходността до падеж на вторичния пазар по дългосрочна ценна книга (бенчмарк), емитирана от Министерството на финансите (сектор *Централно държавно управление*) и деноминирана в национална валута. ДЛП се изчислява съгласно изискванията на Европейската централна банка. Допълнителна информация за ДЛП е публикувана на интернет страницата на БНБ (*Статистика/Парична и лихвена статистика/Лихвена статистика/Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция*).*

II. Обработка на данните

1. Доходността по ДЦК е среднопретеглена ефективна доходност до падеж, постигната съответно на първичния и на вторичния пазар през отчетния период. Ценните книжа са групирани според оригиналния си матуритет.

2. Месечната стойност на ДЛП е средноаритметична от дневните му стойности.

III. Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец.

IV. Източник на данни

Управление „Фискални услуги“ на БНБ – за доходността на ДЦК.

Разпространение на информацията

Българската народна банка публикува на интернет страницата си прессъобщение и пълен комплект от таблици с месечни данни за лихвената статистика в база от данни, организирана в динамични редове. Архив на данните по лихвена статистика, съдържащ информация за динамичните редове към датата на публикуването на данните за съответния отчетен период, е достъпен в подрубрика *Архив”Лихвена статистика”* на интернет страницата на БНБ.

Таблици с избрани показатели, представителни за лихвената статистика, се публикуват в отчетите на БНБ за януари – юни и в годишните отчети на БНБ.

Данните за лихвената статистика се предоставят едновременно на всички потребители, като датите за публикуване са обявени в *Календара за разпространение на статистически данни*¹¹. Прессъобщението и таблиците с данни се публикуват в 12 часа. Базата данни се актуализира до 17 часа в деня на публикуване.

Контакти

За въпроси по данните и прилаганата методология, можете да се обръщате към пресцентъра на Българската народна банка (press_office@bnbank.org) или към Надя Александрова, началник на отдел „Парична и банкова статистика“ (Aleksandrova.N@bnbank.org).

Последна актуализация към 27 юни 2018 година.

---

¹¹ *Календарът за разпространение на статистически данни* се публикува на страницата на БНБ в рубрика *Пресцентър/ Календар*.